

Hoge Raad

Citation for published version (APA):

de Groot, G-R. (1993). Hoge Raad: 14 februari 1992, nr. 262. *Nederlandse Jurisprudentie*, 941-948.

Document status and date:

Published: 01/01/1993

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

ling van het vaderschap onder dezelfde voorwaarden als in de zoëven beschreven regeling ten aanzien van de erkenning verwerving van de Nederlandse nationaliteit bewerkstelligen.

10. Na het voorgaande is dan echter nog een open vraag, hoe dan wel de schijnerkenningen te bestrijden, als de door het Ministerie van Justitie voorgestelde weg wordt afgewezen. Enkele wegen staan open.

In de eerste plaats zou de regeling van de erkenning als dusdanig kunnen worden herzien en de constructie van de erkenning als rechtshandeling kunnen worden vervangen door de erkenning als waarheidshandeling. Indien een man een door hem niet verwekt voorkind van zijn vrouw een rechtspositie als zijn kind wil geven, staat dan de weg van de adoptie open.

In de tweede plaats zou denkbaar zijn om het waarheidselement van de erkenning uitsluitend te eisen voor het nationaliteitsgevolg van een erkenning. Toegegeven zij, dat een dergelijke oplossing echter niet erg fraai is. Het waarheidselement zou dan in art. 4 Rijkswet op het Nederlandschap – uitsluitend voor de erkenning – moeten worden ingevoegd.

De meest voor de hand liggende weg is echter, dat het Openbaar Ministerie gebruik maakt van het door het Nederlands BW gegeven mogelijkheid om een erkenning te laten vernietigen wegens strijd met de openbare orde. Deze mogelijkheid kende het Nederlandse recht ook al voor 1970 in art. 342 lid 1 BW (oud). Deze bevoegdheid van het Openbaar Ministerie werd bij wet van 10 juli 1947 ingevoerd als wapen tegen erkenningen die waren verricht uitsluitend om een buitenlands kind het Nederlandschap te laten verwerven (vgl. C.J. van Zeben, *Parlementaire Geschiedenis van het Nieuw Burgerlijk Wetboek*, Boek 1, Personen- en familie-recht, p. 572, 573, met verwijzing naar kamerstukken II 1946-1947, 25, verslag, p. 8). Van deze mogelijkheid is niet of nauwelijks gebruik gemaakt. Het is nu frappant, dat het ministerie tegen dergelijke nationaliteitserkenningen een veel drastischer middel wil hanteren, hoewel de wetgever reeds zesenvertig jaar geleden met het oog op deze problematiek een regeling heeft gemaakt. In dit verband zij overigens nog wel het volgende aangetekend: de wetwijziging van 1947 is niet overgenomen door Aruba en de Nederlandse Antillen. De art. 331 van het Arubaanse, respectievelijk Antilliaanse BW geven aan de officier van justitie weliswaar de mogelijkheid om een vernietiging van een erkenning te initiëren, maar kennelijk slechts op de in art. 330 limitatief opgesomde gronden. De mogelijkheid van het laten vernietigen van een erkenning wegens strijd met de openbare orde ontbreekt daarbij. Het verdient aanbeveling die mogelijkheid alsnog in het Arubaanse, respectievelijk Nederlandse Antilliaanse BW op te nemen.

GRdG

Nr. 262

HOGE RAAD

14 februari 1992, rek.nr. 8024

(Mrs. Royer, De Groot, Hermans, Haak, Neleman; A-G Mok; m.nt. GRdG)

RvdW 1992, 52

Nationaliteitsrecht.

Onjuist is de opvatting dat in geval van optie voor het Surinamerschap (op grond van art. 5 lid 1 Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten Nederland-Suriname) de Surinaamse nationaliteit eerst dan effectief wordt verkregen en eerst dan het Nederlandschap op grond van art. 2 lid 1 van voornoemde overeenkomst verloren gaat, indien komt vast te staan dat de Surinaamse autoriteiten blijk ervan geven de door de optie verkregen nationaliteit daadwerkelijk te erkennen. Onderzoek naar daadwerkelijk blijvende erkenning is gezien HR 7 april 1989, NJ 1990, 791 nodig als er ruimte bestaat voor gerede twijfel of de Surinaamse autoriteiten de verkrijging van de nationaliteit erkennen.

Zodanige twijfel kan voortkomen uit tweeërlei bron, te weten uit een tussen de beide verdragsstaten bestaand verschil in interpretatie, zoals in voormeld geval bestond ter zake van art. 5 lid 2 van voornoemde Toescheidingsovereenkomst, en uit een verschil van inzicht met betrekking tot het feitelijk vaststaan en de juridische waardering van de omstandigheden aan de hand waarvan de nationaliteitsverkrijging moet worden beoordeeld. In het onderhavige geval doet zich echter geen van deze bronnen van twijfel voor.

(Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten Nederland-Suriname art. 2 lid 1, 5 lid 1; Rijkswet op het Nederlandschap art. 14 lid 2)

D., te Amsterdam, verzoeker tot cassatie, adv. mr. A.M.M. Orie,

tegen

De Staat der Nederlanden (Ministerie van Justitie), te 's-Gravenhage, verweerder in cassatie, niet verschenen.

Rechtbank:

1. De procedure

In zijn verzoekschrift, ingekomen ter griffie op 27 maart 1990, heeft verzoeker aan de rechtbank gevraagd om vast te stellen dat hij de Nederlandse nationaliteit bezit.

Bij beschikking van deze rechtbank en kamer van 2 mei 1990 is de mondelinge behandeling van dit verzoekschrift bepaald op 23 mei 1990. De procureur van verzoeker heeft in een brief van 2 mei 1990 verzocht om de behandeling ter terechtzitting van 23 mei 1990 aan te houden tot een nadere datum.

Vervolgens heeft ingevolge beschikking van deze rechtbank en kamer van 20 juni 1990 de

mondelinge behandeling van het verzoekschrift plaatsgevonden op 19 sept. 1990.

Bij die behandeling waren aanwezig: verzoeker met zijn raadsman mr. M. Tjebbes, de OvJ mr. R. van Zutphen en namens de Staat de heer F. Th. Zilverentant.

De raadsman van verzoeker heeft het rekest nader toegelicht. Namens de Staat is gehoord F. Th. Zilverentant.

De behandeling van de zaak is vervolgens geschorst om het Ministerie van Justitie in de gelegenheid te stellen via het Ministerie van Buitenlandse Zaken informatie in te winnen bij de autoriteiten te Suriname.

De raadsman van verzoeker heeft bij schrijven van 8 april 1991 aan de rechtbank gevraagd om hetzij een datum te bepalen voor de voortzetting van de mondelinge behandeling hetzij uitspraak te doen, omdat zijns inziens aangename mag worden dat het onderzoek bij de Surinaamse autoriteiten niets heeft opgeleverd.

De rechtbank heeft hierop de zaak in handen gesteld van de officier van justitie met het verzoek schriftelijk te concluderen.

De conclusie van de officier van justitie d.d. 25 april 1991 strekt tot afwijzing van het verzoek.

2. De feiten

Verzoeker is geboren te Paramaribo, Suriname, op 1 dec. 1950. Op 27 nov. 1973 kwam verzoeker uit Suriname naar Nederland en was vanaf die datum tot 3 mei 1978 ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand te Amsterdam. Op 11 maart 1977 heeft verzoeker geopteerd voor de Surinaamse nationaliteit. Het desbetreffende formulier is ondertekend door verzoeker en door een functionaris van de Surinaamse ambassade. Op 8 juli 1981 is verzoeker weer opgenomen in de registers van de burgerlijke stand te Amsterdam.

3. De stellingen van verzoeker

Verzoeker stelt dat hij ondanks de optie de Nederlandse nationaliteit niet heeft verloren, omdat hij de optie niet in volle vrijheid heeft afgeleegd alsmede omdat de Nederlandse nationaliteit slechts verloren gaat door het effectief verkrijgen van de Surinaamse nationaliteit en i.c. geen bevestiging is ontvangen van de Surinaamse autoriteiten dat verzoeker de Surinaamse nationaliteit daadwerkelijk heeft verkregen.

4. Beoordeling van het verzoek

4.1. Verzoeker heeft in zijn verzoekschrift (sub 4) gesteld dat hij naar Suriname wilde in verband met familieomstandigheden alsook om „af te kijken”. Omdat hij zijn Nederlands paspoort had verloren en geen nieuw Nederlands paspoort kon krijgen (hij moest nog een gevangenisstraf van ongeveer 14 maanden ondergaan) heeft hij teneinde een reisdocument te verkrijgen op 11 maart 1977 geopteerd voor de Surinaamse nationaliteit. Naar het oordeel van de rechtbank blijkt hier niet uit, dat verzoeker niet bewust voor de Surinaamse nationaliteit zou hebben gekozen. Verzoeker stelt bovendien

(sub 6) dat hij in 1987 nog uitvoerige pogingen heeft gedaan om vast te stellen dat hij inderdaad de Surinaamse nationaliteit had. Verzoeker geeft hiermee aan dat hij in 1977 duidelijk de wil moet hebben gehad om de Surinaamse nationaliteit te verkrijgen en dat hij die wil ook tien jaar later nog bezat. Verzoeker heeft ook overigens geen feiten of omstandigheden aangevoerd die er naar het oordeel van de rechtbank op wijzen dat hij zijn verklaring niet in volle vrijheid heeft afgelegd.

4.2. Indien aan alle formaliteiten voor een rechtsgeldige optie is voldaan wordt volgens art. 5 lid 1 Toescheidingsovereenkomst de Surinaamse nationaliteit verkregen en op grond van art. 2 van die overeenkomst gaat vervolgens door het verkrijgen van de Surinaamse nationaliteit de Nederlandse nationaliteit verloren. De rechtbank heeft geen reden om i.c. aan te nemen dat de Surinaamse autoriteiten verzoeker niet als Surinamer zouden erkennen, te meer niet nu de op de Surinaamse ambassade te 's-Gravenhage door verzoeker gedane kennisgeving (optie) kennelijk is doorgegeven aan het bevolkingsregister te Amsterdam (zie produktie 5 verzoekschrift) en door verzoeker zijn ook geen stukken overgelegd waaruit dit blijkt.

4.3. Ter terechtzitting is door de raadsman van verzoeker nog aangevoerd dat de rechter in procedures op grond van art. 17 Rijkswet op het Nederlanderschap niet-lijdelijk is.

De niet-lijdelijkheid houdt echter niet in dat de rechter zelf nieuwe feiten moet aandragen ter ondersteuning van de stellingen van verzoeker en/of de Staat.

4.4. Uit het bovenstaande volgt dat verzoeker op grond van art. 5 lid 1 en 2 Toescheidingsovereenkomst de Nederlandse nationaliteit heeft verloren en het verzoek tot vaststelling van het Nederlanderschap moet derhalve worden afgewezen.

Cassatiemiddel:

Schending van het recht, o.m. van art. 2 lid 1 Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten, gesloten tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de republiek Suriname, en/of verzuimen van vormen, waarvan de niet-inachtneming nietigheid meebrengt, doordat de rechtbank bij haar beschikking het verzoek van verzoeker heeft afgewezen en niet heeft vastgesteld dat verzoeker ook na 11 maart 1977 de Nederlandse nationaliteit heeft behouden.

De rechtbank heeft in zijn beschikking ten onrechte vastgesteld dat verzoeker de Nederlandse nationaliteit heeft verloren door verkrijging van de Surinaamse nationaliteit. De rechtbank heeft daarbij met name onvoldoende acht geslagen op de vraag of de Surinaamse nationaliteit effectief verkregen is.

Uitgangspunt voor verzoeker vormt de beslissing van HR 7 april 1989 (NJ 1990, 791), waarin werd beslist dat de Nederlandse nationaliteit op grond van art. 2 Toescheidingsover-

eenkomst verloren gaat tengevolge van de *effectieve verkrijging* van de Surinaamse nationaliteit, in dier voege dat *vast moet staan* dat de Surinaamse overheid die nationaliteit *daadwerkelijk erkent*. Bij *twijfel* dient de Nederlandse rechter *nader te onderzoeken* of dat geval zich inderdaad voordoet. Indien zulks niet vast komt te staan, *moet de rechter aannemen dat het Nederlanderschap voortduurt*.

I. Voorop staat de vraag of het invullen en inleveren van een optieformulier op 11 maart 1977 er toe heeft geleid dat verzoeker de Surinaamse nationaliteit heeft verkregen. De rechtbank staat bij de beantwoording van die vraag vooral stil bij het door verzoeker aangevoerde wilsgebrek. Primair stelt de rechtbank zich op het standpunt dat uit de door verzoeker aangevoerde redenen om een optieverklaring in te vullen niet blijkt dat hij niet bewust voor de Surinaamse nationaliteit zou hebben gekozen. Dat is een oordeel van sterk feitelijke aard. Dat uit de pogingen van verzoeker naderhand in 1987, om vast te stellen dat hij de Surinaamse nationaliteit had, afgeleid mag worden — gelijk de rechtbank doet — dat hij in 1977 duidelijk de wil moet hebben gehad de Surinaamse nationaliteit te verkrijgen en daar na 10 jaar nog in volhardde, is onbegrijpelijk althans niet zonder meer begrijpelijk. Na (ononderbroken) in Nederland te hebben gewoond werd verzoeker in 1987 geconfronteerd met het feit dat hij op grond van de optieverklaring als Surinamer werd beschouwd. De pogingen om dit voor hem (na 10 jaar) verrassende feit te verifiëren mochten door de rechtbank niet zonder nadere toelichting mede ten grondslag worden gelegd aan de beslissing dat van geen wilsgebrek, maar juist van een vastomlijnde wil sprake was.

II. De interpretatie van de feiten door de rechtbank bindt de Surinaamse overheid niet. Ook al zou het oordeel van de rechtbank met betrekking tot het effect dat de optieverklaring zou moeten hebben juridisch nog zo solide zijn, verzoeker heeft daarmee niet tevens effectief de Surinaamse nationaliteit verworven. Daarvoor is nodig dat ook de Surinaamse overheid de verkrijging van de nationaliteit erkent. Het staat de Surinaamse overheid daarbij vrij eigen maatstaven aan te leggen om wilsgebreken al dan niet aan te nemen, en de overige feiten te waarden die verzoeker terzake heeft aangevoerd (bijv. de afspraak met de ambassade medewerker om voorlopig niets te doen, totdat verzoeker zich nader zou hebben beraden, vide inleidend verzoekschrift sub 4). Volgens het gemenoteerde arrest dient *vast te staan* dat de Surinaamse overheid die nationaliteit erkent. Een dergelijke vaststelling bevat de beschikking niet. De rechtbank heeft slechts overwogen — en dat is onvoldoende — dat geen reden bestond aan te nemen dat de Surinaamse overheid verzoeker niet als Surinamer zou erkennen.

III. De plicht voor de rechtbank om nader onderzoek te verrichten, vindt zijn grondslag in bestaande twijfel. Het procesverloop, en de

door verzoeker aangedragen stellingen en overgelegde produkties noopten tot een onderzoek door de rechtbank dat verder ging, en tot stelligere conclusies voerde, dan is geschied. De rechtbank heeft een verdergaand onderzoek ten onrechte niet ingesteld.

De rechtbank heeft de behandeling van het verzoekschrift op 19 sept. 1991 geschorst om het Ministerie van Justitie in de gelegenheid te stellen via het Ministerie van Buitenlandse Zaken informatie in te winnen bij de autoriteiten te Suriname. Indien geen twijfel zou bestaan, zou deze tussenbeslissing volstrekt overbodig zijn geweest.

Nadat, ondanks herhaalde rappels aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken geen enkele opheldering wordt verkregen, vraagt verzoekers advocaat voort te gaan met de behandeling van het verzoekschrift. Het Openbaar Ministerie stelt in zijn conclusie van 25 april 1991:

„Of de Surinaamse autoriteiten hem ook als Surinamer aanmerken is bij gebreke van onder het kopje „De procesgang” bedoelde onderzoeksresultaten niet geheel vast te stellen.”

Uit de door verzoeker overgelegde produkties blijkt onmiskenbaar dat hij reeds jaren doende is van de Surinaamse autoriteiten bevestiging te verkrijgen omtrent de verkrijging van de Surinaamse nationaliteit. Daarop is nimmer in onomwonden positieve zin geantwoord.

Het Openbaar Ministerie leidt uit produktie 2 bij het inleidend verzoekschrift (verklaring van de directeur van het gemeenschappelijk bevolkingsregister in Amsterdam) af, dat verzoeker als van Surinaamse nationaliteit te boek staat. Dit gegeven is irrelevant voor de twijfel, omdat het immers niet gaat om de vraag hoe de Nederlandse autoriteiten tegen zijn nationaliteit aankijken, maar de Surinaamse.

De rechtbank concludeert uit produktie 5 bij het inleidend verzoekschrift (verklaring van het bevolkingsregister in Amsterdam d.d. 7 okt. 1987) dat de Surinaamse ambassade te 's-Gravenhage kennelijk de kennisgeving (optie) aan het bevolkingsregister in Amsterdam heeft toegestuurd. Daar volgt dan uit dat de rechtbank geen reden heeft aan te nemen dat de Surinaamse autoriteiten verzoeker niet als Surinamer zouden erkennen.

IV. De overigens in de procedure naar voren gekomen twijfel maakt onbegrijpelijk dat de rechtbank zonder nadere redengeving tot de conclusie is kunnen komen dat, gelet op de inhoud van produktie 5 (de verklaring van het bevolkingsregister te Amsterdam), geen reden zou bestaan aan te nemen dat de Surinaamse autoriteiten verzoeker niet als Surinamer erkennen. Dat is niet slechts onbegrijpelijk omdat produktie 5 in het geheel niets bevat waaruit kan blijken langs welke weg het bevolkingsregister op de hoogte is geraakt van de optieverklaring, maar ook omdat de rechtbank in redelijkheid

het als redengevende omstandigheid — het *kenmerk(!)* doorgeven van de optieverklaring — aangenomen feit niet van zodanig gewicht heeft kunnen oordelen dat de twijfel, die tot nader onderzoek zou verplichten, daarmee genoegzaam was komen te ontbreken.

VI. De rechtbank heeft een onjuist criterium gehanteerd bij de vaststelling dat verzoeker geen Nederlander (meer) is. Door te overwegen dat de rechtbank geen reden vindt om aan te nemen dat de Surinaamse autoriteiten verzoeker niet als Surinamer zouden erkennen, heeft de rechtbank verzuimd in positieve zin vast te stellen dat de Surinaamse autoriteiten verzoeker wel als Surinamer erkennen, en deze dus effectief de Surinaamse nationaliteit heeft verkregen. Zonder die positieve vaststelling had de rechtbank in het licht van de gerezen twijfel moeten aannemen dat het Nederlandschap van verzoeker voortduurde, en dienovereenkomstig het Nederlandschap moeten vaststellen.

Conclusie A-G mr. Mok:

1. Verzoeker is op 1 dec. 1950 in het toenmalige Rijksdeel Suriname geboren. Hij verwierf toen, zoals uit de gedingstukken¹ blijkt, de Nederlandse nationaliteit. Op 27 nov. 1973 is hij uit Suriname naar Nederland gekomen; hij was sedertdien, tot 3 mei 1978, ingeschreven in het bevolkingsregister² te Amsterdam.

Op 11 maart 1977 heeft verzoeker (ten overstaan van een functionaris van de ambassade van de Republiek Suriname in Nederland) op grond van art. 5 lid 1 Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten Nederland-Suriname geopteerd voor het Surinaamse staatsburgerschap.

Op 8 juli 1981 is verzoeker (die volgens het inleidend rekest in Nederland was blijven wonen) opnieuw ingeschreven in het bevolkingsregister te Amsterdam.

2. Bij verzoekschrift van 26 maart 1990 heeft verzoeker zich gewend tot de Rechtbank te Den Haag waarbij hij heeft verzocht vast te stellen dat hij, ondanks de uitgebrachte optie, het Nederlandschap had behouden.

Bij beschikking van 12 juni 1991 heeft de rechtbank, conform de conclusie van de officier van justitie het verzoek afgewezen.

Tegen die beschikking heeft verzoeker tijdig beroep in cassatie ingesteld, onder aanvoering van één, uit zes onderdelen bestaand, cassatiemiddel.

3. De voor de rechtbank gevoerde procedure steunde hoofdzakelijk op de stelling dat een optie als bedoeld in art. 5 lid 1 Toescheidingsovereenkomst in volle vrijheid tot stand moet zijn

gekomen³. Tevens is er namens verzoeker op gewezen dat de Nederlandse nationaliteit op grond van art. 2 lid 1 Toescheidingsovereenkomst slechts verloren gaat door het effectief verkrijgen van de Surinaamse nationaliteit⁴.

De rechtbank heeft overwogen dat verzoeker in 1977 om persoonlijke redenen naar Suriname wilde. Hij had zijn Nederlandse paspoort verloren en kon geen nieuw krijgen omdat hij nog veertien maanden gevangenisstraf moest uitzitten. Daar bleek volgens de rechtbank niet uit dat verzoeker niet bewust voor de Surinaamse nationaliteit had gekozen. Uit de omstandigheid dat verzoeker in 1987 nog uitvoerige pogingen had gedaan om vast te stellen dat hij de Surinaamse nationaliteit had heeft de rechtbank voorts afgeleid dat hij in 1977 duidelijk de wil moet hebben gehad die nationaliteit te verkrijgen.

4. Onderdeel I keert zich met een motiveringsklacht tegen de overweging van de rechtbank (r.o. 4.1, 2e gedeelte), waar betekenis is toegekend aan de door verzoeker in 1987 gedane pogingen tot vaststelling van zijn eventuele Surinaamse nationaliteit.

In het eerste gedeelte van r.o. 4.1 had de rechtbank echter al vastgesteld dat uit de gang van zaken bij de optie in 1977 niet bleek dat verzoeker niet bewust voor de Surinaamse nationaliteit had gekozen. Wat daarop volgt heeft de rechtbank ten overvloede aangevoerd. Daarop loopt het onderdeel vast.

5. Onderdeel II voert aan dat het oordeel van de rechtbank de Surinaamse overheid niet bindt. Wil sprake zijn van het effectief verwerven van de Surinaamse nationaliteit, dan zou vast dienen te staan dat de Surinaamse autoriteiten die nationaliteitsverwerving erkennen.

Deze stelling berust op een m.i. niet juiste interpretatie van de in noot 4 genoemde beschikking uit 1989. Weliswaar is daarin overwogen „dat het Nederlandschap slechts verloren gaat door het effectief verkrijgen van de Surinaamse nationaliteit in dier voege dat dient vast te staan dat de Surinaamse overheid die nationaliteit daadwerkelijk erkent”.

Daaraan heeft de Hoge Raad echter toegevoegd:

„Indien te dier zake twijfel bestaat, zal de Nederlandse rechter nader hebben te onderzoeken of dit geval zich inderdaad voordoet (...).”

In de zaak die tot de geciteerde beschikking heeft geleid was aan de orde geweest dat er aanwijzingen bestonden dat de Surinaamse autoriteiten op het standpunt stonden dat de regeling van art. 5 lid 2 Toescheidingsovereenkomst niet meer gold sedert de in het eerste lid van dat artikel genoemde datum 1 jan. 1986. Daardoor bestond de in de beschikking van de Hoge Raad

1. Verklaring bevolkingsregister te Onverwacht (Suriname) d.d. 15 nov. 1989.

2. De beschikking van de rechtbank spreekt (naar ik veronderstel per abuis) van de registers van de burgerlijke stand.

3. HR 28 okt. 1983, NJ 1984, 230, m.nt. A.H.J. Swart.

4. HR 7 april 1989, NJ 1990, 791, m.nt. G.R. de Groot.

genoemde twijfel.

In de onderhavige zaak is voor zulke twijfel geen aanleiding. Het gaat niet om een verkrijging van het Surinamerschap die puur van rechtswege plaatsheeft (het geval van art. 5 lid 2), maar om verkrijging door optie. Dat verzoeker die optie heeft gedaan (lang vóór 1 jan. 1986) staat vast, evenals het feit dat het desbetreffende formulier door een Surinaamse autoriteit is medeondertekend.

Het in het middel verdedigde stelsel verlangt in wezen dat, voor verkrijging van het Surinamerschap, in elk individueel geval, erkenning achteraf door de Surinaamse autoriteiten vereist is (ook als sprake is geweest van een optie volgens de Toescheidingsovereenkomst, gedaan ten overstaan van een Surinaamse functionaris). Dat stelsel zou de toepassing van die overeenkomst op losse schroeven zetten. Met hetzelfde recht kan men dan immers ook verdedigen dat zulk een erkenning vereist is bij verkrijging van de Surinaamse nationaliteit op grond van art. 3 Toescheidingsovereenkomst⁵.

Wanneer de Surinaamse autoriteiten, om hun moverende redenen, iemand die op grond van de Toescheidingsovereenkomst het Surinamerschap heeft verworven, die nationaliteit weer willen ontfangen (hetgeen in de onderhavige zaak overigens geenszins gebleken is), dan staat dat niet aan de toepasselijkheid van art. 2 lid 2 van die overeenkomst in de weg. Het, op zichzelf ongewenste, gevolg kan dan wel zijn dat de betrokkene staatloos wordt. Dat gevolg kan, wanneer het om een voormalige Nederlander gaat, de Nederlandse autoriteiten ook niet geheel onverschillig laten, maar de oplossing is dan, desgewenst, te vinden in hernaturalisatie.

Anders dan onderdeel III verdedigt, bestond, gezien dit alles, voor de rechtbank geen aanleiding tot het instellen van een nader onderzoek.

Onderdeel IV acht het onbegrijpelijk dat de rechtbank, geleid op de verklaring van het bevolkingsregister te Amsterdam, tot de conclusie is gekomen dat er geen redenen bestaan aan te nemen dat de Surinaamse autoriteiten verzoeker niet als Surinamer erkennen. Het onderdeel wijst er op dat niet blijkt langs welke weg het bevolkingsregister op de hoogte is geraakt van de optieverklaring.

De laatste lijkt mij echter niet relevant. Het gaat slechts om het gedaan hebben van de optie, wat uit de verklaring blijkt. Die verklaring behoort tot de gedingstukken (door verzoeker zelf overgelegd) en de authenticiteit daarvan is niet in twijfel getrokken.

Het onderdeel maakt er voorts bezwaar tegen dat de rechtbank (r.o. 4.2, slot) overweegt dat de optieverklaring kennelijk is doorgegeven

aan het bevolkingsregister te Amsterdam. Hier is wederom sprake van een overweging ten overvloede (wat blijkt uit de woorden „te meer”), zodat het middel zich daartegen verzeft keert.

6. Dat, zoals onderdeel VI stelt, de rechtbank een onjuist criterium heeft gehanteerd bij de vaststelling dat verzoeker geen Nederlander (meer) is, is een herhaling in iets andere bewoordingen van hetgeen ook in onderdeel II is verdedigd.

7. Naar mijn inzicht faalt het middel in al zijn onderdelen, zodat de conclusie luidt tot verwerving van het beroep.

Hoge Raad:

1. Het geding in feitelijke instantie

Met een op 26 maart 1990 gedateerd verzoekschrift heeft verzoeker tot cassatie zich gewend tot de Rechtbank 's-Gravenhage met verzoek vast te stellen dat hij ingevolge de bepalingen van de Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten Nederland-Suriname ook na 11 maart 1987 de Nederlandse nationaliteit bezit.

Nadat de rechtbank verzoeker, bijgestaan door zijn advocaat, had gehoord, heeft zij bij beschikking van 12 juni 1991 het verzoek afgewezen.

(...)

3. Beoordeling van het middel

3.1. In cassatie moet van het volgende worden uitgegaan.

Verzoeker is in 1950 in Suriname geboren en kreeg bij zijn geboorte de Nederlandse nationaliteit. In november 1973 kwam hij naar Nederland, waar hij tot 3 mei 1978 stond ingeschreven in het bevolkingsregister van de gem. Amsterdam. Op 11 maart 1977 heeft hij op de Surinaamse ambassade te 's-Gravenhage geopteerd voor de Surinaamse nationaliteit. Het daartoe strekkende formulier is door hem en door een functionaris van de ambassade ondertekend. Op 8 juli 1981 is verzoeker weer opgenomen in het bevolkingsregister van de gem. Amsterdam.

Verzoeker heeft de rechtbank verzocht om vast te stellen dat hij de Nederlandse nationaliteit bezit. Daartoe heeft hij aangevoerd, dat hij ondanks de optie voor de Surinaamse nationaliteit het Nederlandschap niet heeft verloren omdat hij de betreffende verklaring niet in volle vrijheid heeft afgelegd, alsmede omdat de Nederlandse nationaliteit slechts verloren gaat door het effectief verkrijgen van de Surinaamse nationaliteit en geen bevestiging is ontvangen van de Surinaamse autoriteiten dat hij de Surinaamse nationaliteit daadwerkelijk heeft verkregen.

De rechtbank heeft dit betoog verworpen en deswege het verzoek afgewezen.

De beschikking van de rechtbank wordt in cassatie door verzoeker bestreden met een uit vijf onderdelen bestaand middel.

5. In het cassatiemiddel in de zaak onder rek.nr. 7895, waarin ik heden eveneens concludeer, is dat inderdaad verdedigd. (De uitspraak in die zaak is niet afgedrukt, omdat zij een gelijklopende beslissing als de onderhavige bevat; red.)

3.2. Aan haar met redenen omklede oordeel, dat niet is gebleken dat verzoeker op 11 maart 1977 niet bewust voor de Surinaamse nationaliteit zou hebben gekozen, heeft de rechtbank in r.o. 4.1 toegevoegd dat verzoeker bovendien stelt, dat hij in 1987 nog uitvoerige pogingen heeft ondernomen om vast te stellen dat hij de Surinaamse nationaliteit bezit, waarmee verzoeker volgens de rechtbank aangeeft „dat hij in 1977 duidelijk de wil moet hebben gehad om de Surinaamse nationaliteit te verkrijgen en dat hij die wil ook tien jaar later nog bezat”.

De tegen deze toevoeging gerichte motiveringsklachten van onderdeel I falen, reeds omdat die overweging door de rechtbank ten overvloede is gegeven.

3.3. Onderdeel II keert zich tegen r.o. 4.2, waarin de rechtbank heeft geoordeeld, dat ingevolge art. 5 lid 1 Toescheidingsovereenkomst de Surinaamse nationaliteit wordt verkregen en ingevolge art. 2 overeenkomst vervolgens de Nederlandse nationaliteit verloren gaat, indien aan de formaliteiten voor een rechtsgeldige optie is voldaan, alsmede dat de rechtbank geen reden heeft om aan te nemen dat de Surinaamse autoriteiten verzoeker niet als Surinamer erkennen, te minder nu aan het bevolkingsregister te Amsterdam kennelijk is doorgegeven dat verzoeker op de Surinaamse ambassade te 's-Gravenhage de betreffende optieverklaring heeft afgelegd.

Het onderdeel steunt op de opvatting, dat in geval van optie voor het Surinamerschap de Surinaamse nationaliteit eerst dan effectief wordt verkregen en eerst dan het Nederlanderschap verloren gaat, indien komt vast te staan dat de Surinaamse autoriteiten blijf ervan geven de door optie verkregen nationaliteit daadwerkelijk te erkennen.

Die opvatting is onjuist.

Tot steun ervan verwijst het onderdeel naar HR 7 april 1989, NJ 1990, 791. Het onderdeel ziet er evenwel aan voorbij dat het in de bij die beschikking berechte zaak ging om toepassing van art. 2 lid 1 op een geval van verkrijging van de Surinaamse nationaliteit, waarbij ruimte bestond voor gerede twijfel of de Surinaamse autoriteiten haar zouden erkennen. Zodanige twijfel kan voortkomen uit tweeërlei bron, te weten uit een tussen de beide verdragsstaten bestaand verschil in interpretatie, zoals in voormeld geval bestond ter zake van art. 5 lid 2, en uit een verschil van inzicht met betrekking tot het feitelijk vaststaan en de juridische waardering van de omstandigheden aan de hand waarvan de nationaliteitsverkrijging moet worden beoordeeld.

In het onderhavige geval doet zich echter geen van deze bronnen van twijfel voor. Van enig verschil tussen de verdragsstaten ter zake van de uitleg van de hier van belang zijnde bepalingen van de Toescheidingsovereenkomst is geen sprake, terwijl ook overigens niet enig verschil van inzicht kan bestaan ten aanzien van het feitelijk vaststaan van de door verzoeker ge-

dane optie en het daaraan verbonden gevolg.

Het vorenoverwogene brengt mee dat onderdeel II niet tot cassatie kan leiden, evenmin als onderdeel III, welk onderdeel betoogt dat de rechtbank nader had behoren te onderzoeken of vaststaat dat de verkrijging door verzoeker van de Surinaamse nationaliteit door de Surinaamse autoriteiten wordt erkend.

3.4. Onderdeel IV en het abusievelijk als onderdeel VI aangeduide vijfde onderdeel bouwen voort op onderdeel II en kunnen derhalve evenmin tot cassatie leiden.

4. Beslissing

De Hoge Raad verwierpt het beroep.

Noot:

1. Verzoeker in cassatie had in 1977 op de Surinaamse ambassade te 's-Gravenhage op grond van art. 5 lid 1 Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten Nederland-Suriname geopteerd voor de Surinaamse nationaliteit en daardoor ex art. 2 lid 1 van diezelfde overeenkomst het Nederlanderschap verloren. Hij voerde nu twee gronden aan, waarom hij ondanks de door hem afgelegde optieverklaring Nederlander zou zijn gebleven. Beide gronden waren tot op zekere hoogte geschikt om de door hem beoogde conclusie te bereiken, maar bleken in casu feitelijk onvoldoende te onderbouwen. Hij stelde in de eerste plaats, dat de door hem afgelegde optieverklaring niet in volle vrijheid was gedaan. In de tweede plaats werd gesteld, dat slechts het effectief verwerven van de Surinaamse nationaliteit verlies van het Nederlanderschap zou kunnen bewerkstelligen.

2. Uit diverse beslissingen van de Hoge Raad is reeds gebleken, dat een optieverklaring een vormvrije rechtshandeling is. Gewezen zij op HR 20 juni 1986, NJ 1987, 902; HR 13 jan. 1989, NJ 1990, 266; HR 28 sept. 1990, NJ 1991, 293. Dit brengt met zich mee, dat een afgelegde optieverklaring door een beroep op een wilsgebrek kan worden ontkracht. Uiteraard moet dan echter wel voldoende duidelijk zijn, dat er inderdaad sprake is van feiten, omstandigheden en gedragingen die in onderlinge samenhang een wilsgebrek opleveren. Dat een dergelijk wilsgebrek in casu niet werd aangenomen, is begrijpelijk. De beweegredenen om een andere nationaliteit door optie of naturalisatie te verwerven zijn bepaald niet altijd even „hoogdravend”. Niet zelden blijken zulke beweegredenen achteraf kortzichtig te zijn. Voor het aannemen van een wilsgebrek is dat echter volstrekt onvoldoende. Van een wilsgebrek zou echter bijvoorbeeld wel sprake kunnen zijn, indien iemand tot het afleggen van een optieverklaring is gedwongen door de autoriteiten van het land van verblijf of wanneer iemand vanwege door bevoegde autoriteiten verstrekte foutieve inlichtingen heeft gemeend door het afleggen van een optieverklaring de oorspronkelijke nationaliteit niet te verliezen (vgl. de casus die cen-

traal staat in de publikatie van Albert Bleckmann, *Völker- und verfassungsrechtliche Probleme des Erwerbs und des Verlusts der deutschen Staatsangehörigkeit*, Köln etc. 1992, deel 1). Indien men overigens in een concrete casus een wilsgebrek aanneemt, dient men er m.i. wel van uit te gaan, dat de mogelijkheid om zich op zo'n wilsgebrek te beroepen in de tijd niet onbeperkt is (vgl. art. 3:52 BW).

Waarschijnlijk is trouwens, dat niet slechts als een optieverklaring ten gunste van een vreemde nationaliteit onder invloed van een wilsgebrek is afgelegd, kan worden geconcludeerd, dat het Nederlanderschap niet ex art. 15 sub a Rijkswet op het Nederlanderschap is verloren. De desbetreffende wetsbepaling stelt immers uitdrukkelijk dat het Nederlanderschap wordt verworven door het *vrijwillig* verkrijgen van een vreemde nationaliteit. Het is verdedigbaar te stellen, dat aan die *vrijwilligheid* een geheel zelfstandige inkleuring moet worden gegeven, zodat ook in gevallen waarin geen sprake was van een wilsgebrek toch nog tot afwezigheid van vrijwilligheid in de zin van art. 15 sub a Rijkswet op het Nederlanderschap zou kunnen worden geconcludeerd.

3. Hoe staat het nu met de stelling dat het Nederlanderschap niet wordt verloren indien de verwerving van de vreemde nationaliteit niet effectief is. Dit uitgangspunt is in beginsel correct, maar verschillende situaties moeten worden onderscheiden.

Van belang is in de eerste plaats, of de gestelde verwerving van een vreemde nationaliteit op een verdrag berust of niet. Indien aan de verwerving van de vreemde nationaliteit een verdrag ten grondslag ligt — zoals in casu —, kan het zijn dat de verdragsluitende staten het niet met elkaar eens zijn over de interpretatie van een bepaalde verdragsbepaling. Een dergelijke situatie deed zich voor in het geval berecht door HR 7 april 1989, NJ 1990, 791. Het kan ook zijn, dat de twijfel over het effectief verkrijgen van een vreemde nationaliteit, tengevolge waarvan het Nederlanderschap verloren zou zijn, wordt veroorzaakt door het onzeker zijn van bepaalde feiten of omstandigheden. In dit laatste geval moeten weer enkele situaties worden onderscheiden. In de eerste plaats is denkbaar, dat het domweg niet geheel zeker is of zich bepaalde feiten en omstandigheden wel of niet hebben voorgedaan. In de tweede plaats kan het zijn, dat weliswaar uit het perspectief van een Nederlandse rechter het zich hebben voorgedaan van bepaalde feiten en omstandigheden vaststaat, maar de autoriteiten van het land waarvan de nationaliteit op grond van die feiten en omstandigheden zou zijn verworven, kennelijk het bestaan van die feiten en omstandigheden ontkennen. In de derde plaats is het mogelijk, dat er interpretatieverschillen bestaan ten aanzien van de nationaliteitswetgeving van de desbetreffende vreemde staat. Indien van een van deze situaties sprake is, kan niet worden gesproken van het effectief verkrij-

gen van een andere nationaliteit. In casu was echter geen sprake van een van deze situaties. Wel waren de Surinaamse autoriteiten kennelijk niet bereid om een Surinaams paspoort aan betrokkene te verstrekken, maar van de kant van de Surinaamse autoriteiten werd op geen enkel moment gesteld, dat in casu de Surinaamse nationaliteit vanwege een der zoëven vermelde redenen niet was verworven. De Hoge Raad heeft derhalve het beroep van betrokkene op het niet effectief verkrijgen van de Surinaamse nationaliteit terecht verworpen. Het niet afgeven van een Surinaams paspoort is in casu een interne Surinaamse aangelegenheid.

4. Van het voorgaande moeten enkele andere gevallen worden onderscheiden. Wil er sprake zijn van een verlies van het Nederlanderschap door het vrijwillig verkrijgen van een vreemde nationaliteit, dan moet er sprake zijn van het verkrijgen van een volwaardige nationaliteit. Van een dergelijke volwaardige nationaliteit kan ook sprake zijn, als de desbetreffende vreemde staat door Nederland niet is erkend. Dat volgt uit de beslissing van HR 7 febr. 1986, NJ 1987, 148, waarin de verwerving van de nationaliteit van de toenmalige Duitse Democratische Republiek centraal stond. Die nationaliteit werd verworven op een tijdstip, dat de DDR weliswaar niet door Nederland was erkend, maar wel als zelfstandige staat functioneerde. De vrijwillig verworven als vreemde „nationaliteit” omschreven hoedanigheid moet echter m.i. wel in grote lijnen rechtsgevolgen hebben die met de rechtsgevolgen van het Nederlanderschap vergelijkbaar zijn. Het moet daarom persé gaan om de nationaliteit van een volkenrechtelijke entiteit, die als zelfstandige staat functioneert. Indien iemand anno 1993 de nationaliteit van de Republiek der Zuid-Molukken of de nationaliteit van Tibet verwerft, wordt daardoor het Nederlanderschap niet verloren. Een dergelijk verlies treedt ook niet in op het ogenblik, dat zo'n staat weer zelfstandig wordt, aangezien op het ogenblik van een onafhankelijkheidsverklaring en de daarop volgende handhaving van de nationale autonomie niet wordt voldaan aan het in art. 15 sub a geformuleerde vereiste, dat een vreemde nationaliteit vrijwillig wordt verkregen. De hier aangesneden problematiek is reeds aangestipt door Alexander N. Makarov, *Internationales Privatrecht und Rechtsvergleichung*, Tübingen 1949, p. 6 noot 3: „Wenn z.B. gewisse Rechtsfolgen an den Erwerb einer fremden Staatsangehörigkeit angeknüpft werden, so muß nachgeprüft werden, ob der erworbene Status als Staatsangehörigkeit betrachtet werden darf, und dies kann nur durch rechtsvergleichende Betrachtungen geschehen”. Men vergelijk ook Makarov, *Allgemeine Lehren*, tweede druk, Berlijn 1962, p. 227: „Denn wenn das anzuwendende Staatsangehörigkeitsrecht gewisse Rechtsfolgen an den Erwerb einer fremden Staatsangehörigkeit anknüpft, meint es wohl den Erwerb einer in ihren Wirkungen nicht eingeschränkten Staatsmitgliedschaft: es

qualifiziert den erworbenen Status nach dem eigenen Begriff der Staatsangehörigkeit als einer uneingeschränkten Staatszugehörigkeit, nach dem Begriff, der der überwiegenden Mehrzahl der Rechtsordnungen eigen ist".

Albert Bleckmann, Völker- und verfassungsrechtliche Probleme des Erwerbs und des Verlusts der deutschen Staatsangehörigkeit, Köln etc. 1992, p. 1/48-1/51 betoogt — m.i. op overtuigende wijze — dat een nationaliteit nooit op grond van een verliesbepaling als art. 15 sub a Rijkswet op het Nederlandschap kan worden verloren, indien de verworven vreemde nationaliteit geen effectieve nationaliteit is. Hij wijst er in dat verband op, dat het Internationaal Gerechtshof in de Nottebohm-beslissing (I.C.J. Reports 1955, 4) heeft beslist, dat een staat aan een burger slechts diplomatieke bescherming mag geven, indien de nationaliteit van de desbetreffende onderdaan de manifestatie van een „genuine connection" is. Een nationaliteit zonder een dergelijke „genuine connection" telt derhalve niet als een vreemde nationaliteit op grond waarvan een andere nationaliteit kan worden verloren, omdat de staat waarvan de nationaliteit is verworven, niet de mogelijkheid heeft om de desbetreffende persoon diplomatieke bescherming te geven. Bleckmann beschouwt dit zelfs als een beginsel van volkenrechtelijk ius cogens, zodat dit zelfs geldt, indien het verlies bijvoorbeeld ogenschijnlijk zou intreden krachtens het op 10 juni 1985 voor Nederland in werking getreden Verdrag betreffende de beperking van gevallen van meervoudige nationaliteit (Straatburg 6 mei 1963, Trb. 1964, 4). Maar zelfs als men zou ontkennen, dat het hier om ius cogens gaat, is verdedigbaar dat in zo'n geval geen verlies optreedt, omdat het concluderen tot verlies van het Nederlandschap feitelijke staatloosheid zou impliceren.

GRdG

Nr. 263

HOGE RAAD

15 mei 1992, nr. 14521

(Mrs. Martens, Bloembergen, Roelvink, Davids, Heemskerk; A-G Strikwerda; m.nt. MMM)
RvdW 1992, 140

Grenzen rechtsstrijd in appel; uitleg gedingstukken. Verzekeringsovereenkomst; risicoverzwaren door bestemmingswijziging. Rechtsverwerking.

's Hof's oordeel dat het geschilpunt omtrent het al dan niet beperkt zijn van het verzekerde risico door de memorie van grieven in appel opnieuw aan de orde is gesteld, berust op de aan het hof als feitenrechter voorbehouden uitleg van die memorie en kan dus in cassatie niet op zijn juistheid worden getoetst.

De klacht dat in geval van wijziging van het in

een brandpolis omschreven gebruik (de bestemming) de vraag van het al dan niet gedekt zijn van het risico uitsluitend mag worden beoordeeld in het kader van de wettelijke regeling van de gevolgen van risicoverzwaren door bestemmingswijziging (art. 293 K) berust op een onjuiste rechtsopvatting. Wanneer de verzekeringsovereenkomst het risico van (brand-) schade aan het verzekerde gebouw uitsluitend dekt indien het gebruik van het gebouw overeenstemt met de daarvan in de polis opgenomen omschrijving, is de verzekeraar niet tot vergoeding van schade verplicht ingeval die overeenstemming ontbreekt, zulks ongeacht of is voldaan aan de voorwaarden voor toepassing van het bepaalde in art. 293 K.

*Geen verwerking van het recht zich te beroepen op de overeengekomen beperking van het verzekerde risico.**

(Rv art. 332-357; K art. 293; BW (oud) art. 1374; BW art. 6:2)

M. Caransa B.V., te Amsterdam, eiseres tot cassatie, adv. mr. R.S. Meijer,

tegen

De Rotterdamse Assurantiekas N.V., te Rotterdam, verweerster in cassatie, adv. mr. C.D. van Boeschoten.

Hof:

(...)

Verdere beoordeling van het hoger beroep

1. Bij arrest van 8 febr. 1985 heeft het hof de wens uitgesproken te worden voorgelicht over de volgende vraag: Pleegt een verzekeraar bij beantwoording van de vraag of, en zo ja, op welke voorwaarden, hij een brandverzekering wenst te sluiten met betrekking tot een opstal waar(in) een restaurant wordt gedreven of zal worden gedreven, te onderscheiden naar gelang de aard van het restaurant? In hun deskundigenbericht hebben de op aanwijzing van partijen aangewezen deskundigen de vraag beantwoord met: De aard van het te verzekeren restaurant is wel degelijk bepalend voor de premie, condities e.d. Hun schriftelijke toelichting schraagde deze conclusie echter onvoldoende, omdat daarin ruw gezegd slechts werd betoogd dat een „Wimpy-bar" een aantrekkelijker risico is dan een exotisch restaurant — een motivering waaruit nog niet volgt dat verzekeraars in 1972 voor de premie en condities tussen verschillende soorten restaurants plachten te onderscheiden. Caransa wees er in haar memorie na deskundigenbericht bovendien op dat in het aanvraag-/inspectieformulier voor horecabedrijven van 1983 alle restaurants kennelijk een enkele rubriek uitmaken.

2. In hun mondelinge toelichting ter terechtzitting van 2 febr. 1990 hebben deskundigen, kort samengevat, uiteengezet:

— hun voormelde conclusie had ook betrekking op het jaar 1972;

* Zie ook S&S 1992, 94; red.